

З ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ІВАНІВСЬКОЇ ДОСЛІДНО-СЕЛЕКЦІЙНОЇ СТАНЦІЇ

Комликова Галина Іванівна, аспірантка
ДНСТГ НААН (м. Київ)

Друга половина XIX ст. в Російській Імперії, до складу якої входила й Україна, характеризувалася бурхливим розвитком і значними успіхами в природознавстві та біології, що у свою чергу, сприяло активізації досліджень в агрономічних науках.

Відбулися також значні соціальні зміни у суспільстві: перехід феодально-кріпосницької Росії на капіталістичний шлях розвитку спричинив збільшення попиту на сільськогосподарську продукцію.

Як у дореформений, так і в пореформений періоди сумський край був одним з основних районів цукробурякового виробництва всієї України. Швидке зростання цукрової галузі промисловості обумовило розширення посівних площ цукрових буряків, особливо на землях, які були ближче розміщені до цукрових заводів.

Швидкий розвиток підприємництва, що відкривав можливості зростання прибутків, змушував поліпшувати і вдосконалювати шляхи підвищення продуктивності сільськогосподарських культур, а це і застосування мінеральних добрив, і сортового насіння, яке зазвичай було іноземної селекції, і використання складних машин та механізмів. Проблеми щодо їх запровадження швидко переконали вітчизняних господарів, що краще мати власний, а не іноземний продукт. Можливість збільшення прибутків змушувала великих землевласників, підприємців та земства шукати шляхи підвищення продуктивності сільськогосподарської продукції, наслідком чого стала ініціатива і матеріальна підтримка створення дослідних полів і станцій в сільському господарстві.

У 1893 р. поміщик і цукрозаводчик П. І. Харитоненко, у маєтках якого раніше вже функціонували дослідні поля, що входили до мережі дослідних полів Харківського товариства сільського господарства і сільськогосподарської промисловості, засновує ще одне дослідне поле у Пархомівському маєтку (Охтирський пов. Харківської губ., зараз це Краснокутський район Харківської обл.).

Досі вважалось, що у 1897 р. на базі Пархомівського дослідного поля було створено Іванівську дослідну станцію [1, 2]. Однак, в Держархіві Сумської області віднайдено інформацію про функціонування Пархомівського дослідного поля після цієї події. У фонді Ф-36: «Пархомівський маєток поміщика і заводчика Харитоненка П. І.» зберігається справа № 8 «Сведения о результатах полевых опытов Пархомовского опытного поля», яка складається з журналу польових дослідів. Згідно цього журналу у 1905-1906 рр. на Пархомівському дослідному полі проводилися такі досліді як: 1 «Запашка свекловичной ботвы», 2 «Опыт с посевом растений на зеленое удобрение в пару под свеклу (яровой клин)», 4 «Минеральное удобрение под овес», 24 «Разновременная запашка навоза в Павловской экономии», 25 «Действие

дефекационной грязи», 26 «Сорта озимой пшеницы», 27 «Количество навоза и замена его искусственными туками», 28 «Формы и способы внесения фосфорнокислых туков», та інші дослід з органічними та мінеральними добривами, зерновими та цукровим буряком. Всього в цей час проводилось 22 досліді [3, арк. 1-26].

Отже можна припустити, що твердження про те, що Іванівська дослідна станція створена на базі Пархомівського дослідного поля, хибне. Про це свідчить ще й Доповідь [ревізійної комісії] про роботу Пархомівського маєтку П. І. Харитоненка за 1914 р., де згадується, що Іванівська дослідна станція лише територіально відноситься до Пархомівського маєтку [4, арк. 18 зв.].

Іванівська дослідно-селекційна станція, є однією з перших сільськогосподарських дослідних установ, що були створені на території сучасної Сумщини та й України загалом. Вона була заснована цукрозаводчиком П. І. Харитоненканим у 1897 р. у Пархомівському маєтку і названа Іванівською на честь його батька Івана Герасимовича.

В офіційній історії Станції повідомляється, що установа одразу створювалась як дослідна станція. Однак, існує вірогідність, що спочатку вона була створена як селекційна лабораторія. Про це свідчить документ з фонду Держархіву Сумської області Ф-235: Головна контора торгового дому «Харитоненко з сином» у м. Суми Сумського повіту Харківської губернії. Одна із справ цього фонду містить документ з назвою «Журнал о ходе работ в селекционной лаборатории в 1897 году» [5, арк. 113-116]. Однак ніяких відомостей ні про час створення даної лабораторії, ні про те, хто нею керував, немає. Про те, що час створення цієї лабораторії – це січень 1897 р., може свідчити лише документ з назвою «№ 8» з цієї ж справи, який містить відомості про видатки на «работы при приготовлении помещения для лаборатории» та «работы аппаратчиков завода в селекционной лаборатории» за січень та лютий 1897 р. [5, арк. 109 зв.]. А графа цього ж документа “Стоимость селекции свеклы” може свідчити, що селекційна лабораторія розпочинала свою діяльність саме з селекції цукрового буряку [5, арк. 108 зв.-109]. Та, оскільки в «Журналі...» відображена робота лабораторії з січня 1897 р. по 30 травня 1897 р., то можна припустити, що як селекційна лабораторія вона існувала саме цей відрізок часу і вже потім була реорганізована в Іванівську дослідну та селекційну станцію.

Список використаних джерел:

1. Наукові праці Іванівської дослідно-селекційної станції. 1901-1997 рр. : науково-допоміжний бібліографічний покажчик : До 100-річчя Іванівської ДСС. - Суми, 2000. - 66 с.
2. Шапошников И. И. К тридцатилетию Ивановской опытной станции / И. И. Шапошников // Бюлетень Іванівської досвідної та селекційної станції Цукротресту. - 1927. - Ч. 3. - С. 1 – 8.
3. Держархів Сумської обл., ф. 36, оп. 1, спр. 8, 34 арк.
4. Держархів Сумської обл., ф. 36, оп. 1, спр. 20, 64 арк.
5. Держархів Сумської обл., ф. 235, оп. 1, спр. 67, 126 арк.